

semper incurruntur, quamvis ignorantia exeuset a poena iuxta communem sententiam, ubi agitur de lege mere prohibente.

nientis, plurimis placuerit, ex DD. a Sanchezio (l. c. n. 17.) allegatis discere facillime licet. Et praeterquam quod etiam A. fatetur, hanc esse *sententiam communem*, in praesens sufficere illud potest, quod Schmalzgrueber (In lib. 5. tit. 37. n. 109.) ex communi itidem sententia scribit: *Est instar regulae* (inquit), *quod committens aliquod delictum, subiaceat quidem poenis tali delicto proportionatis, non autem aliis extraordinariis, quae imponuntur ad vitandum frequentem delicti usum, vel ob aliam causam, nisi delinquens sciverit, delictum sub ea poena prohibitum esse.* Quod quidem principium postquam Suarezius ipse (*De Cens.* disp. 4. sect. 9. n. 21.) retulit ex Navarro hinc verbis: *Addit Navarrus, quoties poena est exorbitans et extraordinaria, cuiuscumque generis sit, si illa ignoratur, etiamsi delictum committatur, non incurrri*; sincere fatetur (ibid. n. 22.), quod Navarri *discursus est probabilis*, nisi quod extendi non debeat ad poenas, quas Deus in aeternitate peccatis infligit: secus enim, ut ait, eas non incurreret, qui ignoret poenarum aeternitatem. Caeterum nemo dubitat, quin irritatio matrimonii in casu sit poena extraordinaria; proinde Navarrus prorsus merito principium illud impedimento criminis sic applicat (*Man.* cap. 22. 46.): *Si uterque probabiliter ignorat (impedimentum), possunt matrimonium contrahere, simul atque mortuus fuerit, qui impediabat.* Ex quibus patet, principia ab ipso Suarezio admissa ad contrariam, ac ipse velit, conclusionem potius adducere.

Ut itaque suppetias ferant nutanti illi conclusioni, ad illud confugiunt, quod et A. innuit, et sic effert Sporer (*De Matr.* n. 44.): *Hoc impedimentum ab Ecclesia inductum est, non praecise in*

poenam delicti, sed principaliter ad absterrendos homines, ne spe matrimonii crimina committant, prout unanimiter supponunt Doctores universi. Unde Suarez (*De Leg.* lib. 5. cap. 19. n. 10.) vult, hoc impedimentum potius habere *rationem medicinae*. Sic enim ille: *Hic non consideratur tantum communis utilitas, quae invenitur in poena, ut poena est, quae est vindicare delictum...; sed ulterius consideratur utilitas medicinae (ut sic dicam) auferendo occasiones perpetrandi similia delicta; quae utilitas non est communis omni poenae, nec de ratione eius, ut ad vindicationem spectat. Hoc ergo modo dicimus, per irritationem illam matrimonii in praedictis casibus auferri occasiones perpetrandi similia delicta, et hanc causam fuisse sufficientem ad imponenda talia impedimenta etiam sine vindicatione delicti, quod per aliam poenam fieri potuisset.*

Fusum, plenumque ad ista responsum directum reperies apud laudatum Krimer (In lib. V. tit. 7. a n. 729. ad 743.), qui instantias omnes oppositae partis diligentissime persequitur. Nam nobis in praesens satis erit ostendere, haec quoque ex ipsorum, qui ea proferunt, sententia prorsus nutare, imo invicem elidi.

Et in primis dum isti ad tuendam causam contendunt, impedimentum criminis potius ratione *medicinae* inductum esse, quam in delicti poenam, ecce tibi Haunoldus (Tr. 1. *De Leg.* a n. 109.), qui confutaturus *Ioannem Salas* et *Pallavicinum*, nobiscum hac in re contententes, *leges irritantes praecise in poenam alicuius delicti non ligare ignorantem, quia ignorantia inculpabilis excusat a poena*, necessarium ad causam non prodendam putat contra contendere, irri-

QUAER. 3° *An leges Ecclesiae constituentes impedimenta dirimentia, urgeant etiam in casu gravissimi incommodi, v. gr. periculi mortis, etc.?*

Resp. Affirm., quia ex dictis ignorantia, etiam omnimoda, habilem

tationem matrimonii in casu esse *puram poenam*. Sic ille (l. c. n. 110.): *Hanc irritationem* (scil. *matrimonii contracti ab homicida vel adultero cum complice ex intentione vel promissione matrimonii, etc.*) *esse puram poenam, videtur mihi certum.* Tum subsidium, quod Suarezius contra quaesivit in utilitate *medicinae*, sic Haunoldus (ibid.) explodit: *Nam licet per consequentiam sit favorabilis coniugibus, hoc tamen si obstaret, nulla denique lex irritans esset pura poena, cum quaelibet tandem in aliquem favorem resolvi possit.* Quocirca eo demum confugit, ut contra communem sententiam neget, ignorantiam poenae excusare ab ipsa poena incurrenda. Quandoquidem vero omnes excipiunt, si quando poena sit *extraordinaria*, hoc unum reliquum denique illi fuit, ut (ibid.) adversus omnium sensum contenderet, irritationem matrimonii ob uxoricidium vel adulterium, etc., non esse poenam extraordinariam. Atque ita e patronis illius doctrinae alter destruere cogitur, quod alter adstruit: quod sane contingere non solet, quando solida, certa firmaque principia adhibentur.

At quisnam timor Haunoldum impulit, ut contenderet matrimonii irritationem in casu esse *puram poenam*? Illud nimirum coegit aliud principium, quod eiusdem causae patroni, sui prorsus obliti, alibi adstruunt. Adi enim v. gr. S. Alphonsum (lib. 7. n. 351.); et cernes eosdem DD., ut evincant, ab incurrenda *irregularitate ex delicto* non excusare ignorantiam poenae, ipsius nempe *irregularitatis*, haec omnino uti ratione, *quia irregularitas non est poena medicinalis ad cavenda crimina in futurum, sed est inhabilitas vel poena punitiva propter maculam culpae.* Atque ita prorsus etiam

Suarez (*De Cens.* disp. 40. n. 9.) habet: *Cessat hic specialis ratio, ob quam diximus ignorantiam invincibilem excommunicationis seu censurae proprie dictae excusare, ne illa incuratur, quia illa esset poena medicinalis, quae pro contumacia formaliter fertur et ut ab illa recedatur; irregularitas vero, quando est poena, non fertur ut medicinalis, sed in vindictam delicti...; et ideo haec sola ignorantia non excusat irregularitatem.* Nec aliter quasi ex communi sententia Schmalzgrueber (lib. 1. tit. n. 40.): *Communis doctrina cum Covarruvia affirmat (irregularitatem ab ignorante solam poenam incurrri), quia istae nec medicinales sunt, etc.* Itemque La Croix (lib. 7. n. 482.) rationem, cur incurratur ab ignorante irregularitas ex delicto, affert, *quia irregularitas non est... poena medicinalis, requirens scientiam vel contumaciam, etc.*

Hinc positum, et omissa nunc hac quaestione de irregularitate (nam ut suo loco videbimus cum S. Alphonso, aequè probabile est, irregularitatem in casu praedicto non incurrri), quid dicendum superest de argumento supra allato a Sporer ac Suarezio, nempe quod impedimentum criminis ideo etiam ab ignorante incurritur, quia potius *medicinae* rationem habet, quam poenae? Quid, quaeso, hoc est, quod qualitas *poenae medicinalis* quae prius ubi agitur de impedimento criminis, affertur ut ratio, cur poena etiam ab ignorante incurrri debeat, postea vero, ut vidimus oculis nostris, ab iisdem auctoribus urgetur ceu ratio, cur ignorantia ab incurrenda poena debeat eximere? Firmumne habebimus illud eorum argumentum, quo ipsi deinde utuntur ad oppositum evincendum? Neque vero ipsi solum, sed (quod

facere nequit ad matrimonium illum, qui per legem inhabilis existit; ergo multo minus metus damni, etc. Hinc si quis contraxit impedimentum v. gr. affinitatis cum sponsa sua de futuro ob fornicationem cum eius

sane mirum videri debet) etiam qui defendunt, impedimentum criminis non incurri ab ignorante, argumento eodem utuntur petito ex ratione poenae medicinalis. Sic enim Schmalzgrueber (lib. 4. tit. 7. n. 58.) eorum sententiam exhibet: *Rationem dant, quia impedimentum criminis ex dispositione iuris ecclesiastici habet rationem poenae pro perpetrato crimine, et medicinae conducentis ad coniugiorum fidem, et incolumitatem coniugum servandam, variaque mala praecavenda; atqui ex communi doctrina poenae praesertim medicinales iure ecclesiastico statutae, non incuruntur ab iis, qui invincibiliter ignorant, eas statutas esse; ergo etc.* Quod quidem argumentum profecto eo validius adversarios perstringere debet, quod utramque praemissam ipsi non modo concedunt, sed ut verissimam assumunt et pro se contra alios urgent. Et forte perspectae huic rationum pro affirmante opinione infirmitati tribuendum quis putabit, quod Sporer (l. c.), memoratis etiam qui absque nota oppositam negantem defenderunt, concludat: *ideo ego cum P. Gobat non vererer illos qui bona fide contraxerunt adstricti impedimento criminis, relinquere in bona fide.*

Levioris adhuc momenti est, quod opponit Wiestner (*De Imped. coniug.* p. 2. n. 24.), non esse paritatem a censuris, irregularitate et privatione debiti coniugalis, quia censurae requirunt specialem contumaciam, quae cessat in ignorante, censuram suo delicto adnexam esse. Bene respondet Krimer (l. c. n. 1026); *Etsi censurae requirant contumaciam, haec tamen non supponit essentialiter monitionem aut comminationem poenae factam ab homine; id enim fallit in censuris latae sententiae generaliter*

a iure impositis, quibus incurrendis sufficit monitio et comminatio Legis, ipso facto imponentis delinquenti censuram. Sed haec monitio et comminatio legis praecedit etiam delictum cui adnexum est impedimentum criminis. Ergo et hic adest illa contumacia. Si ergo censura, ipso iure lata, incurritur ab ignorante citra aliam contumaciam; id ipsum de hoc impedimento dicendum erit. Ergo ratione contumaciae quoad hoc inter censuras et hoc impedimentum nulla est disparitas.

Alii (Vid. Diana, tom. 2. Tr. 6. res. 170. n. 3. in fin.) pro affirmante sententia hoc argumentum adhibent, quod impedimentum criminis non sit poena, sed inhabilitas, aut si poena dici debeat, simul tamen et praecipue sit inhabilitas ad contrahendum. Verum haec ratio parum probat; quia ipsa inhabilitas iure statuta est in *poenam criminis*; atque adeo quod requiritur ad incurrendam poenam, requiritur etiam ad inhabilitatem incurrendam, et quod eximit a poena, ab ea quoque inhabilitate eximet.

Arguunt insuper (Vid. La Croix lib. 6. p. 3. n. 642.) ex praxi et stylo Curiae, quod reis huius criminis nunquam permittatur contrahere sine dispensatione, ut testatur Pyrrhus Corrado in *Prax. Disp. Apostol.* lib. 8. c. 9. n. 17.; quocirca Diana (l. c.) opinionem negantem habet ut valde praepiudicalem sacris tribunalibus Poenitentiarum et Datarum Romanae. Cui instantiae reponi potest cum Benedicto XIV. (*Quaest. Canon.* 183. n. 26. 27.), quod cuiusvis dispensationis aut facultatis concessio vel negatio per SS. Congregationes neque controversiarum statum, neque iurium conditionem ullo modo immutat. Proinde sicut (ut ibi habet idem Benedictus XIV.) dispensatio concessa vel ne-

sorore, et Superiores in hoc impedimento dispensare nolint, ex nulla causa vel metu illam ducere potest (3).

gata super irregularitatibus vel censuris non evincit incursum in irregularitatem vel censuram, nec concessio aut negatio facultatis petita v. gr. a Regulari mendicante, qui si suorum privilegiorum ea iam pollebat, nihil ipsius aliorumve Regularium privilegii detrahit; ita nec dispensatio concessa ad convalidandum matrimonium evincit praecedentem eiusdem matrimonii nullitatem, nec dispensatio concessa ad matrimonium contrahendum evincit certam impedimenti existentiam. Et sane numquid praxis est tribunalibus S. Poenitentiarum aut Datarum, ut mandent matrimonia sine dispensatione celebrari, quando Oratores etiam in casu dubii impedimenti ad ea pro dispensatione recurrunt? Et tamen quis ignorat (Vid. S. Alph. lib. 6. n. 901.) matrimonium cum mera probabilitate caritatis ecclesiastici impedimenti tum valide tum licite sine dispensatione celebrari posse? Ad id vero quod subditur ex Diana bene respondet Krimer (cit. lib. 4. n. 1023.) nullum per hanc opinionem praepiudicium iniuriamve iis tribunalibus fieri: secus abolendae forent opiniones omnes Thh., quae subinde necessitatem negant petendae dispensationis; at enim per usum talium opinionum quidpiam iis tribunalibus iure debitum detrahi aut negari, contendit nemo.

Alii demum ab absurdo argumentantur ad hominem, quod si poenale impedimentum necessario scientiam poenae in delinquente requirat, id valeret etiam quoad impedimentum affinitatis ex copula illicita. Pro cuius difficultatis solutione aliquis forte remitteret obiectantes ad ea, quae de hac quaestione habet Engel (lib. 4. tit. 14. n. 41.): allegat enim DD., quibus arrisit opinio ab hoc quoque impedimento ignorantes eximens. Sed eiusmodi responsum nec necessarium est, nec opportunum. Nam multo melius advertit cum aliis Krimer (l. c. n. 1018.), inhabilitatem ex affinitate

per se non supponere necessario delictum aliquod, sed solum propinquitatem personarum, quae ex sanguinis commixtione profluit: quocirca affinitas inhabilitatem istam aequae inducit, tum si ex licita tum si ex illicita commixtione oriatur, etsi Concilii Tridentini benignitate extensio inhabilitatis ex damnata coniunctione ortae iustis de causis ad aretiores limites restricta fuerit.

Et haec quidem sufficiant, tum ut constet, non inaniter Krimer dixisse, affirmantem sententiam *nec certis aut evidentibus principiis, nec certe et evidenter concludere*; tum etiam ut scandalum temperetur quorundam pusillorum, qui stupent et quodammodo horrescunt, dum audiunt, oppositam negantem sententiam non modo in Seminarii Romani scholis, praecunte emerito Professore, Episcopo nunc Lauretano, Illmo ac Rmo Iosepho Cardoni, tradi ut vere probabilem iamdiu consuevisse, sed in consessu quoque Examinatorum Romani Cleri uti talem ultro admitti: cuius quidem sententiae consecrarium habes in iis, quae paulo ante ex S. Alphonso (lib. 6. n. 901.) attulimus, et infra habes (n. 601.) indicata. Qui vero hanc sententiam sive e veteribus sive e recentioribus tenuerint, praeter haec allegatos, habes penes laudatum Krimer l. c. n. 1014. 1015. Confer etiam Pichler, qui (lib. 4. tit. 7. n. 6.) thesim hanc statuit, et egregie vindicat: *Probabile est impedimentum criminis non incurri ab illis qui ignorant illud suo delicto esse adnexum a iure*; quam thesim proponit et vindicat etiam Reinhardus Baumgartner (*Conclus. ex Quinque libris Decret.* lib. 4. tit. 7. conclus. 4.), qui opus suum Romae an. 1759 edidit.

(3) Vide tamen quae, ipse auctor post S. Alphonsum superius (n. 583.) de quodam necessitatis casu advertebat.

601. — QUAER. 4° *An liceat contrahere matrimonium cum impedimento dubio, seu probabili?*

Resp. 1° Affirm. probabilis in dubio, seu *probabilitate Iuris ecclesiastici* de carentia impedimenti; quia, si forte impedimentum reipsa adsit, Ecclesia supplere censetur defectum contractus de Iure canonico irriti, sicut et iurisdictionis defectum supplet, quoties communiter Doctores tenent eam supplere iurisdictionem in Sacramento Poenitentiae, ubi communis error intercedit. Porro opinio docens Ecclesiam supplere etiam in praesenti casu de dubio impedimento generaliter ut probabilis recepta est ab innumeris Doctoribus, qui ei suffragantur. — Ita Lacroix, n. 534. — S. Lig. n. 901., et alii communiter.

Resp. 2° Neg. si agatur de probabilitate *iuris divini* aut naturalis, v. gr. in impedimento ligaminis, vel impotentiae; quia tunc Ecclesia defectui probabili supplere nequit, cum impedimentum illud ab Ecclesia non pendeat. Matrimonium igitur sic contractum dubium remaneret; ac proinde non licet unquam Sacramentum cum tali dubio recipere (4). Ergo, etc.

(4) S. Alphonsus (lib. 6. n. 902.) censuit, urgente gravissima causa posse matrimonium contrahi cum mera probabilitate non existentis impedimenti, etiamsi hoc sit iuris divini seu naturalis; modo accedat declaratio Summi Pontificis seu interpretis legis divinae; idque evinci ex declaratione Urbani VIII, qui in dubio an valida essent matrimonia quorundam Indorum infidelium, et idcirco num conversi ad fidem tenerentur accipere primam e pluribus, quas habuerant uxores, an vero possent ex iis, quam mallent, eligere, respondit, quod ubi DD. sententiae utrinque probabiles intercederent, Missionarii sequerentur opiniones barbaris pro conditione locorum hominumque favorabiliores. Libellum supplicem Urbano VIII. a P. De Lugo, postea Cardinali, de hac re oblatum responsumque Pontificis habes apud Cardenas (*Cris. Theol.* part. 4. dissert. 2. n. 552.).

Veruntamen advertendum est, iisdem Missionariis a Gregorio XIII. et eodem Urbano VIII. iam factam insuper fuisse facultatem dispensandi quoad ipsum vinculum matrimonii in infidelitate contracti, et nondum

post utriusque coniugis conversionem iterum consummati, uti iam vidimus (in not. ad n. 571.). Quocirca dubio, si quod supererat de vinculo forte existente cum prima uxore, consulatur aut certe consuli poterat per dispensationem saltem *ad cautelam*. Quam quidem dispensandi facultatem Episcopis, Vicariis Apostolicis, nec non Praefectis Missionum concedi solitam memorat etiam Benedictus XIV. (*De Syn.* lib. 6. cap. 21. n. 6.) his verbis expressam: *Dispensandi cum Gentilibus et infidelibus plures uxores habentibus, ut post conversionem et baptismum, quam ex illis maluerint, si ipsa etiam fidelis fiat, retinere possint nisi prima converti voluerit*. Quae postrema verba non indicant certe coniugem, *quae nollet cohabitare sine iniuria Creatoris, etc.*, atque adeo quae dici posset iuxta phrasim Pauli *discedere*; sic enim nulla opus fuisset dispensatione; et ex Actis Concilii Limani (Vide supra not. ad n. 571.) constat, permissum fuisse fidei ut cohabitare cum coniuge adhuc infideli saltem ad tempus posset. Dispensatio igitur refertur ad casum, in quo non vi privilegii

Resp. 3° Neg. etiam, si agatur de probabilitate *facti*. Ratio est, quia Ecclesia in huiusmodi probabilitate non praesumitur dispensare. Opinio autem contraria communiter non est recepta, ut probabilis; et aliunde nimia sequerentur incommoda, si contracto matrimonio error detegeretur. — *Ita communiter*. — S. Lig. n. 902.

602. — QUAER. 5° *An liceat coniugibus uti matrimonio, si post nuptias initas dubium de aliquo impedimento oriatur?*

Resp. 1° Neg., donec facta fuerit inquisitio sufficiens de veritate. Si tamen unus tantum dubitet, quamvis non possit debitum petere, debet tamen illud reddere alteri in bona fide petenti. — S. Lig. n. 903.

Resp. 2° Affirm. si adhibita seria diligentia ad veritatem detegendam, dubium adhuc remaneat, quia in dubio standum est pro valore actus. — *Ita communiter contra paucos*. — S. Lig. n. 904., etc.

603. — QUAER. 6° *An valeat matrimonium contractum cum impedimento putato, sed non existente?*

Resp. 1° Si contrahens non sit omnino certus de impedimento, sed aliquo modo dubitet de illo, validum est matrimonium. — *Ita communiter* cum Lacroix, n. 525. — Ratio est, quia contrahit saltem conditionate, nempe *in quantum possum*, quamvis ad conditionem illam non reflectat: ergo non existente impedimento consensus iam adest absolutus.

Resp. 2° Si contrahat cum certitudine impedimenti, quod parvi pendit, ita ut statuat vivere in concubinato, certum est, invalidum esse matrimonium. Ratio est, quia tunc voluntas contrahendi matrimonium non est praedominans.

Resp. 3° Si contrahat quidem cum certitudine impedimenti, sed dolens de impedimento et non audens illud aperire, ne impediatur matrimonium, vel ne infametur, aut ex inadvertentia aliqua, controvertitur. *Probabilis* valet matrimonium ob voluntatem praedominantem illud contrahendi. — Ita Lacroix, ibid. — Attamen *ad cautelam* in praxi inducendus foret ad consensum renovandum.

Paulini, sed vi Pontificiae dispensationis matrimoniale vinculum, si quod extabat eum prima coniuge, solvebatur. Quod autem Lambertinius (l. c.), allata hac dispensandi facultate, quodammodo mirabundus notet,

nullam in ea mentionem fieri de coniuge infideli iuridice interpellanda, id praecudicio, quod a Pontio ehiberat,tribuendum est, uti iam in not. superius cit advertere licuit.